

חוברת תרגול – מורשת חיה: מה עובר מדור לדור ואיך היא חיה בתוכנו

מהדורה למורה | רגיל

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להבין מהי מורשת ולמה היא נקראת 'חיה'
- להבחין בין מורשת מוחשית לבלתי מוחשית ולתת דוגמאות מהחיים
- להכיר מנהגים וסמלים מקהילות שונות לאורך השנה העברית
- לבנות חיבור אישי בין המורשת המשפחתית של כל תלמיד/ה לבין מורשת העם

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – הכרות עם המושגים

1. ב – לקבל ולהעביר מדור לדור
2. א – ירושה
3. ב – מילים, ניגונים, מתכונים וערכים שעוברים מדור לדור
4. ב – מוחשית אפשר לגעת בה, בלתי מוחשית חיה רק כשעושים אותה

חלק ב' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – מיון מוחשי או בלתי מוחשי

1 – ד (מוחשי)
2 – ג (בלתי מוחשי)
3 – ה (מוחשי)
4 – ו (בלתי מוחשי)
5 – ב (מוחשי)
6 – א (בלתי מוחשי)

חלק ג' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – כתיבה ומחשבה

1. כל תשובה הגיונית עם חפץ שאפשר לגעת בו, למשל תכשיט, כלי, בגד מסורתי או מתכון כתוב
2. כל תשובה הגיונית שאינה חפץ, למשל שיר, ברכה, ניגון, סיפור משפחתי או ערך
3. יש להסביר שמורשת נשמרת כשמעבירים אותה בפעולה ממשית - מדליקים, מספרים, שרים, מבשלים - ולא רק זוכרים אותה; דוגמה: אם לא ידליקו נרות חנוכה המורשת תיעלם

חלק ד' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – זיהוי סמלים

1. א – שופר
2. א – האורית
3. א – ארבעת המינים

חלק ה' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – נכון/לא נכון

1. נכון – הסכך מכסה את הגג אבל משאיר מקום לראות את השמיים.
2. לא נכון – בכל ערב מדליקים נר נוסף, עד שבלילה השמיני דולקים כל הנרות.
3. נכון – הלבן מסמל ניקיון והתחלה חדשה.

חלק ו' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – התאמה והשלמה

1 – ה (ראש השנה)
2 – ד (סיגד)
3 – א (סוכות)
4 – ב (חנוכה)
5 – ג (יום כיפור)

חלק ז' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – השלמת משפטים

1. חנוכה
2. חמישים

חלק ח' – פרק 3 • מורשת חיה בט"ו בשבט, בפורים ובפסח – מה זכרתם?

1. ב – ראש השנה לאילנות
2. ג – שבעה
3. ב – אסתר
4. ב – ההגדה
5. ב – מצה

חלק ט' – פרק 3 • מורשת חיה בט"ו בשבט, בפורים ובפסח – להשלים נכון

1. סדר ט"ו בשבט
2. משלוח מנות
3. רעשן
4. מה נשתנה
5. חרוסת

חלק י' – פרק 3 • מורשת חיה בט"ו בשבט, בפורים ובפסח – חושבים לעומק

1. כל שנה ממציאים תחפושות, מאפים ומשלוחים חדשים, והשמחה עוברת מדור לדור בדרך קצת שונה
2. חוזרים: ארבע כוסות, מצה, ההגדה. שונה: הלחנים, המאכלים, המנהגים בכל קהילה
3. השקדייה פורחת ראשונה בחורף; כמו עץ שצומח מדור לדור, גם מורשת ממשיכה לצמוח כשאנשים ממשיכים לחגוג אותה

חלק י"א – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – מה זוכרים?

1. א – מורחים משחת חינה על כפות הידיים
2. א – בד פרוש על ארבעה מוטות שעומדים תחתיו בני הזוג

חלק י"ב – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – נתרגל

1. חופה
2. חינה

חלק י"ג – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – שפות וקהילות

1. ב (יהדות אשכנז)
2. א (יהדות ספרד)
3. ה (יהדות אתיופיה)
4. ג (קהילות מרוקו ועיראק)
5. ד (טקס לכבוד הולדת בת בקהילות ספרדיות ומזרחיות)

חלק י"ד – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – להבין יותר לעומק

1. א – על שם קרוב משפחה או בגלל משמעות מיוחדת

חלק ט"ו – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – מה בפרויקט?

1. א – מראיינים בן משפחה על מורשת
2. ב – חפץ ביתי שיש לו סיפור וקשר למשפחה
3. א – מתכון משפחתי

חלק ט"ז – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – הבנה ויישום

1. נכון – המתכון הוא חלק ממורשת בלתי מוחשית שעוברת במשפחה
2. לא נכון – קיר המורשת הוא תערוכה משותפת של כל הכיתה
3. נכון – שאלות מוכנות עוזרות לשיחה להיות מסודרת ומעניינת

חלק י"ז – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – השלמה והתאמה

1. שאלות
2. קיר

חלק י"ח – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – חלקי הפרויקט

1 – ד (בן משפחה מספר זיכרון או סיפור)
2 – ג (תכשיט או חפץ ישן שעבר בין דורות)
3 – ב (מאכל שמכינים במשפחה כבר שנים)
4 – א (תערוכה כיתתית עם סיפורי כל התלמידים)

חלק י"ט – חזרה מסכמת – שאלות אמריקאיות ממוספר

1. א – דברים וערכים שעוברים מדור לדור
2. א – ירושה
3. א – חנוכייה
4. א – נר נוסף
5. א – יהודי אתיופיה
6. א – ונהפוך הוא – מצב רע הופך לטוב
7. א – ט"ו בשבט
8. א – שאלת מה נשתנה

חלק כ' – חזרה מסכמת – כתיבה ומחשבה

1. מוחשי אפשר לגעת בו, למשל חנוכייה; בלתי מוחשי הוא רעיון, שיר או מנהג, למשל ברכת ההדלקה.
2. למשל סוכות – בכל שנה בונים סוכה אחרת, מקשטים אותה בדרך שונה ומזמינים אורחים שונים.
3. תשובה אישית – חשוב שיוסבר למה החפץ או המנהג חשוב ואיך הוא עובר במשפחה.

כרטיס יציאה – מה לחפש

- התשובה כוללת דוגמה מדויקת עם הסבר קצר למה היא מוחשית/בלתי מוחשית
- התלמיד/ה מזהה נכון מנהג מהחגים שנלמדו ומקשר אותו לערך מתאים (למשל סליחה ביום כיפור, אחדות בסוכות)
- התשובה אישית, מנומקת, ומראה הבנה שמורשת עוברת דרך אנשים וסיפורים

טיפים להפעלה:

- אפשר לעבוד פרק אחד בכל שיעור – כך החוברת מתפרסת על פני כחמישה שיעורים
- לפני פרק 2 כדאי להקרין את המצגת הכיתתית או לקרוא את דפי החגים כדי לרענן זיכרון
- לתלמידים מתקשים אפשר לתת רשימת מילים מוכנה למיון מוחשי/בלתי מוחשי, ולמתקדמים לבקש דוגמאות נוספות משלהם
- פרק 5 מתאים כעבודת סיכום לאורך כמה שיעורים, עם זמן לראיון בבית ולהכנת החפץ או התמונה להצגה בכיתה

חוברת תרגול – מורשת חיה: מה עובר מדור לדור ואיך היא חיה בתוכנו

מורשת חיה – מה עובר מדור לדור ואיך היא חיה בתוכנו

יסודי · רגיל

תוכן החוברת

1. פרק 1 – מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי
2. פרק 2 – מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד
3. פרק 3 – מורשת חיה בט״ו בשבט, בפורים ובפסח
4. פרק 4 – מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה
5. פרק 5 – המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – מורשת חיה: מה עובר מדור לדור ואיך היא חיה בתוכנו

חוברת התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת הזו נגלה יחד מה זו מורשת, נבדוק מה עובר מדור לדור בחגים שונים ובמשפחות שונות, ונבנה בסוף פרויקט אישי משלנו. עבדו לפי הסדר, פרק אחרי פרק, וענו בעזרת מה שלמדתם.

1 חלק א' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – הכרות עם המושגים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו פירוש השורש י־ר־ש?

א) לבנות בית חדש ב) לקבל ולהעביר מדור לדור ג) לנסוע למקום רחוק ד) לכתוב שיר חדש

2. איזו מילה שייכת לאותו שורש כמו המילה מורשת?

א) ירושה ב) ישיבה ג) ירידה ד) ירק

3. מורשת היא בעיקר...

א) רק חפצים ישנים בארון ב) מילים, ניגונים, מתכונים וערכים שעוברים מדור לדור

ג) רק דברים שכתובים בספרים ד) רק דברים שקונים בחנות

4. מה ההבדל בין מורשת מוחשית לבלתי מוחשית?

א) אין הבדל ביניהן ב) מוחשית אפשר לגעת בה, בלתי מוחשית חיה רק כשעושים אותה

ג) בלתי מוחשית אפשר לגעת בה ד) מוחשית היא רק אוכל

2 חלק ב' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – מיון מוחשי או בלתי מוחשי

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. חנוכייה	___	**א.** בלתי מוחשי
2. ברכות ההדלקה	___	**ב.** מוחשי
3. סופגניות ולביבות	___	**ג.** בלתי מוחשי
4. שירי חנוכה ומנגינות	___	**ד.** מוחשי
5. קערת החינה	___	**ה.** מוחשי
6. חשבון נפש ביום כיפור	___	**ו.** בלתי מוחשי

3 חלק ג' – פרק 1 • מהי מורשת? השורש י־ר־ש ומוחשי מול בלתי מוחשי – כתיבה ומחשבה

ענו בקצרה.

1. תנו דוגמה אחת למורשת מוחשית מהבית או מהמשפחה שלכם (חפץ, בגד, מאכל).

2. תנו דוגמה אחת למורשת בלתי מוחשית מהמשפחה שלכם (שיר, ברכה, ערך, סיפור).

3. באתר כתוב שמורשת חיה נשארת חיה רק כשעושים אותה. הסבירו במילים שלכם למה, ותנו דוגמה.

4 חלק ד' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – זיהוי סמלים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. באיזה כלי תוקעים בראש השנה?

א) שופר ב) תוף ג) חליל ד) מצלתיים

2. איך קוראים לספר הקדוש שהקייסים קוראים בו בחג הסיגד?

א) האורית ב) הגדה ג) מגילה ד) מחזור

3. על מה מברכים בחג הסוכות?

א) ארבעת המינים ב) אפיקומן ג) סביבון ד) חרוסת

5 חלק ה' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – נכון/לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בסוכות יושבים בסוכה עם גג מסכך שרואים דרכו את השמיים.	☐	☐
2	בחנוכה מדליקים נר אחד בלבד בכל שמונת הימים.	☐	☐
3	ביום כיפור רבים לובשים בגדים לבנים כסמל לניקיון והתחלה חדשה.	☐	☐

6 חלק ו' – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – התאמה והשלמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. שופר	___	**א.** סוכות

2. האורית	___	**ב.** חנוכה
3. סכך	___	**ג.** יום כיפור
4. סביבון	___	**ד.** סיגד
5. בגדים לבנים	___	**ה.** ראש השנה

7 חלק ז׳ – פרק 2 • מורשת חיה בחגי הסתיו והחורף: ראש השנה, יום כיפור, סוכות, חנוכה וסיגד – השלמת משפטים

השלימו את המילה החסרה.

1. בחג _____ מדליקים נר נוסף בכל ערב עד שבלילה השמיני דולקים כל הנרות יחד.

2. חג הסיגד חל _____ יום אחרי יום הכיפורים.

8 חלק ח׳ – פרק 3 • מורשת חיה בט״ו בשבט, בפורים ובפסח – מה זכרתם?

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך נקרא גם ט״ו בשבט?

א) יום הזיכרון לעצים ב) ראש השנה לאילנות ג) חג הפרחים ד) יום האדמה

2. כמה מינים כלולים ב״שבעת המינים״?

א) חמישה ב) שישה ג) שבעה ד) שמונה

3. מי הגיבורה שהצילה את עם ישראל בסיפור פורים?

א) מרים ב) אסתר ג) דבורה ד) רות

4. מאיזה ספר קוראים בליל הסדר את סיפור יציאת מצרים?

א) התורה ב) ההגדה ג) המגילה ד) המחזור

5. איזה מאכל אוכלים בפסח במקום לחם רגיל?

א) פיתה ב) מצה ג) לחמנייה ד) לביבה

9 חלק ט׳ – פרק 3 • מורשת חיה בט״ו בשבט, בפורים ובפסח – להשלים נכון

השלימו את המילה החסרה.

1. בט״ו בשבט נוהגים לערוך _____ של אכילת פירות וברכות, כמו סדר פסח קטן

2. בפורים שולחים לחברים _____ עם שני סוגי מאכל לפחות

3. הכלי שמרעישים בו כששומעים בקריאת המגילה את השם המן נקרא _____

4. בתחילת ליל הסדר הילדים שואלים את השאלות של _____

5. המאכל המתוק והחום בקערת הסדר, שהוא זכר לטיט, נקרא _____

10 חלק י׳ – פרק 3 • מורשת חיה בט״ו בשבט, בפורים ובפסח – חושבים לעומק

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם למה פורים הוא דוגמה למורשת חיה ולא רק סיפור ישן

2. כתבו שני דברים שחוזרים בכל ליל סדר, ושני דברים שכל משפחה עושה קצת אחרת

3. למה אומרים שעץ השקד הוא סמל של ט״ו בשבט? מה הקשר בין עץ לבין מורשת חיה?

11 חלק י״א – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – מה זוכרים?

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. קערת החינה היא טקס שבו...

(א) מורחים משחת חינה על כפות הידיים (ב) קוראים מגילה (ג) מדליקים נרות חג (ד) נוטעים עץ

2. חופה היא...

(א) בד פרוש על ארבעה מוטות שעומדים תחתיו בני הזוג (ב) ספר תפילות מיוחד (ג) כוס שמברכים עליה

(ד) מאפה מתוק

12 חלק י״ב – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – נתרגל

השלימו את המילה החסרה.

1. ה_____ היא בד פרוש על ארבעה מוטות, שתחתיו עומדים בני הזוג בחתונה

2. טקס ה_____ הוא טקס שבו מורחים משחת צבעונית על כפות הידיים לפני החתונה

13 חלק י״ג – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – שפות וקהילות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. יידיש	___	**א.** יהדות ספרד
2. לדינו	___	**ב.** יהדות אשכנז
3. אמהרית	___	**ג.** קהילות מרוקו ועיראק
4. ערבית־יהודית	___	**ד.** טקס לכבוד הולדת בת בקהילות ספרדיות ומזרחיות

5. זבד הבת	___	**ה.** יהדות אתיופיה

14 חלק י"ד – פרק 4 • מנהגים במשפחה ובקהילה: מהעריסה ועד החתונה – להבין יותר לעומק

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מתן השם לתינוק/ת נבחר לעיתים...

(א) על שם קרוב משפחה או בגלל משמעות מיוחדת (ב) רק לפי תאריך לידה (ג) רק לפי עונת השנה

(ד) רק לפי שם של חג

15 חלק ט"ו – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – מה בפרויקט?

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה עושים בחלק הראשון של פרויקט המורשת שלי?

(א) מראיינים בן משפחה על מורשת (ב) כותבים חיבור על מדינה אחרת (ג) פותרים תרגילי חשבון

(ד) מציירים דגל

2. מהו "חפץ מספר סיפור"?

(א) ספר חדש מהספרייה (ב) חפץ ביתי שיש לו סיפור וקשר למשפחה (ג) צעצוע חדש מהחנות

(ד) חפץ שאסור לגעת בו

3. חוץ מראיון וחפץ, מה עוד אוספים בפרויקט?

(א) מתכון משפחתי (ב) כרטיס אוטובוס (ג) מפת עולם (ד) לוח מכפלה

16 חלק ט"ז – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – הבנה ויישום

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בפרויקט המורשת שלי אוספים גם מתכון שעובר במשפחה מדור לדור	☐	☐
2	קיר המורשת הכיתתי הוא עבודה שכל תלמיד עושה לבדו בלי לשתף אחרים	☐	☐
3	לפני הראיון עם בן המשפחה כדאי להכין מראש שאלות	☐	☐

17 חלק י"ז – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. לפני הראיון כדאי להכין מראש רשימת _____ לבן המשפחה

2. בסוף הפרויקט הכיתה בונה _____ מורשת כיתתי שבו כל תלמיד מציג משהו מהמשפחה שלו

18 חלק י״ח – פרק 5 • המורשת שלי: הפרויקט האישי והמוזיאון הכיתתי – חלקי הפרויקט

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. ראיון	____	**א.** תערוכה כיתתית עם סיפורי כל התלמידים
2. חפץ מספר סיפור	____	**ב.** מאכל שמכינים במשפחה כבר שנים
3. מתכון	____	**ג.** תכשיט או חפץ ישן שעבר בין דורות
4. קיר מורשת	____	**ד.** בן משפחה מספר זיכרון או סיפור

19 חלק י״ט – חזרה מסכמת – שאלות אמריקאיות ממוספר

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהי מורשת?

א) דברים וערכים שעוברים מדור לדור ב) רק חפצים ישנים בארון ג) חוק חדש בבית הספר
ד) משחק מחשב

2. השורש י־ר־ש קשור בעיקר למילה:

א) ירושה ב) ריצה ג) ישיבה ד) ירידה

3. איזה פריט נחשב למורשת מוחשית?

א) חנוכייה ב) ברכת ההדלקה ג) שיר ד) סיפור

4. בחנוכה מדליקים בכל ערב:

א) נר נוסף ב) פחות נרות ג) אותו מספר נרות ד) נר אחד בלבד כל החג

5. חג הסיגד קשור בעיקר לקהילת:

א) יהודי אתיופיה ב) יהודי תימן ג) יהודי מרוקו ד) יהודי פולין

6. בפורים הרעיון המרכזי הוא:

א) ונהפוך הוא – מצב רע הופך לטוב ב) צום של יום שלם ג) נטיעת עצים ד) הדלקת שמונה נרות

7. שבעת המינים נאכלים בעיקר בחג:

א) ט״ו בשבט ב) יום כיפור ג) חנוכה ד) פורים

8. בליל הסדר הילדים פותחים את הסיפור ב:

א) שאלת מה נשתנה ב) ברכת ההדלקה ג) ברכת הלבנה ד) תקיעת שופר

20 חלק כ׳ – חזרה מסכמת – כתיבה ומחשבה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו שני הבדלים בין מורשת מוחשית למורשת בלתי מוחשית, עם דוגמה אחת מכל סוג.

2. בחרו חג אחד מהתחנות שלמדנו וכתבו איך הוא ממשיך להיות מורשת חיה בימינו.

3. כתבו על חפץ, מתכון או מנהג מהמשפחה שלכם שהייתם רוצים להעביר הלאה, ולמה בחרתם בו.

כרטיס יציאה

תני/תן דוגמה אחת למורשת מוחשית ודוגמה אחת למורשת בלתי מוחשית מהבית שלך

ספר/י על מנהג אחד מחג שלמדנו עליו, וכתוב/כתבי איזה ערך הוא מלמד

איזה חפץ או מנהג משפחתי היית בוחר/ת להציג במוזיאון המורשת הכיתתי, ולמה?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀